

Motion till riksdagen 2021/22:4079

av **Maria Gardfjell (MP)**

Regenerativt jordbruk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenskt jordbruk ska ha integrerat regenerativa odlingsmetoder i större skala till 2035 för att säkerställa att jordbruket både skapar livsmedel, bidrar till att minska halterna av föroreningar i vatten och mark samt växthusgaser i atmosfären, ökar den biologiska mångfalden och skapar kolsänkor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett gemensamt ramverk för hur kolinlagring i jordbruksmark ska mätas och verifieras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett system för ekonomisk kompensation till jordbrukare som ökar kolinlagringen i marken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en satsning på utbildning, rådgivning och utvecklingsstöd till jordbrukare för integreringen av regenerativa jordbruksmetoder och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en plattform för samarbete mellan statliga myndigheter, näringslivet och lantbrukare om kolinlagring i jordbruksmark, i likhet med finska Carbon Action, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera livsmedelsstrategin i syfte att utveckla ett hållbart och mer miljö- och klimatanpassat jordbruk och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Livsmedelssystemet påverkar vår miljö och människors hälsa, men också vår planets sköra ”hälsa”. Ingen sektor är bokstavligen mer central för vår världens överlevnad än livsmedelssektorn. Ungefär hälften av all beboelig mark på jorden används nu för jordbruk, men alltför ofta förstör jordbruket, eller för att vara exakt jordbruksindustrin,

de naturliga system som det är beroende av. Under de senaste femtio åren har mer än en tredjedel av världens jordbruksjord förstörts eller försämrats av mänsklig aktivitet. Det globala livsmedelssystemet är också ansvarigt för mer än en tredjedel av alla utsläpp av växthusgaser. Så hur man producerar, marknadsför och konsumerar mat har en stor inverkan på jordens förmåga att försörja oss och därmed också en inverkan på människors hälsa och vårt ekonomiska välbefinnande.

Om lantbrukare odlar på rätt sätt, arbetar med naturen och inte emot den, kommer lantbruket inte bara att öka produktionen av mer näringsrik mat och generera mer sysselsättning; naturens förmåga att hålla hela systemet igång på obestämd tid kommer att främjas. Det är fullt möjligt att producera mat på ett sätt som ger dessa långsiktiga fördelar utan att skada det ekonomiska välbefinnandet.

Varje lantbrukare vet att jordbruket är helt beroende av de tjänster som naturen tillhandahåller, till exempel gott om rent vatten, bördig jord, pollinatörer och djur som håller angrepp av t ex skadeinsekter nere. Men de värderar också tjänster som naturens förmåga att buffra extremt väder och stoppa jorderosion. Dessa tjänster är gratis. Om man förstör dessa tjänster så kan kostnaderna för lantbrukarna bli enormt stora.

För att hantera tvillingkrisen med global uppvärmning och förlust av biologisk mångfald behövs ett aktivt arbete i näringslivet. Lantbrukarnas kompetens kommer vara avgörande. Regenerativt jordbruk handlar om att möjliggöra vitalitet i ekosystemen genom att tillfredsställa mänskliga behov av mat, energi och material på ett effektivt sätt.

Allt sedan den neolitiska revolutionen har vi människor utvecklat jordbruksmetoder som i vissa fall, medvetet eller omedvetet, varit regenerativa odlingsmetoder. Sedan den industriella revolutionen och särskilt under 1900-talets andra del fram till nu har stora förändringar skett i jordbruket. Dels har det globala jordbruket behövt producera mer mat för att föda en växande befolkning. Högre produktivitet och allt mindre arbetskraft har varit en modell som ökat skördarna, men å andra sidan har det skapat ett enormt beroende av fossil energi, kemikalier och naturresurser. Monokulturer dominerar och markpackning blir effekten av allt tyngre maskiner. Baksidan av detta konkurrenskraftiga jordbruk är en enorm negativ påverkan på biologisk mångfald, på sötvattensresursen, på klimatet, jorderosionen och bördigheten. När önskan om ständigt ökad tillväxt pressar på har svaret nästan alltid varit mer strukturrationalisering, högre grad av industrialisering och fler artificiella metoder. Men lagstiftningen för att värna miljön har också stärkts och motreaktioner inom lantbruket har visat att mer hållbara jordbruks-ekosystem också kan förse människor med god mat till rimliga priser. Jag tänker förstås på den globala framväxten av ekologiskt lantbruk, men också viktiga miljöinsatser inom det konventionella lantbruket för att minska vissa miljöproblem. I detta sammanhang är det också viktigt att påminna om att flera av de nationella miljömålen har bäring på det här arbetet. Målet för miljömålet Ett rikt odlingslandskap är bland annat att jordbruksmarkens produktionsförmåga ska bevaras, samtidigt som odlingslandskapets miljöer skyddas. Målet för miljömålet Giftfri miljö handlar bland annat om att minska riskerna med växtskyddsmedel. Målet för miljömålet Ingen övergödning är att jordbrukets läckage av näringsämnen till sjöar och hav ska begränsas. Målet för miljömålet Begränsad klimatpåverkan innebär att jordbrukets klimatutsläpp måste minska och att jordbruket måste anpassas till ett förändrat klimat.

Matjorden – den viktigaste grunden till all vår matproduktion på land – utarmas, förorenas, utsätts för markpackning och eroderar världen över på grund av dagens industriella jordbruk. Detta resulterar bland annat i långsiktig nedgång i produktions-

kapacitet, ökat beroende av kemiska bekämpningsmedel och mineralgödsel samt till ännu större övergödning. Till syvende och sist kan utarmande av matjorden leda till storskalig svält och matosäkerhet på många håll i världen.¹

Jordbruket är en stor källa till växthusgasutsläpp. Enligt beräkningar från IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) kommer ca 23 procent av de globala utsläppen av växthusgaser från jordbruket och annan markanvändning. Utsläppen består bland annat av metangas från köttdjur, växthusgas som frigörs från tillverkning och användandet av handelsgödsel och åkermarkskalkning, koldioxid från jordbruksmaskiner och transporter, samt lustgas och koldioxid som frigörs från åkermark och mulljordar.²

Genom att ställa om till regenerativa jordbruksmetoder kan stora delar av de växthusgasutsläpp, gifter och den övergödning som skapas av dagens industriella jordbruk undvikas. Regenerativt jordbruk går ut på att bibehålla god jordhälsa, vilket bland annat innebär att

1. återställa den naturliga kolbalansen i marken som har utarmats världen över
2. undvika insatsmedel som handelsgödsel med stor klimatpåverkan och kemiska bekämpningsmedel
3. främja biodiversiteten och synergier mellan växter och djur.

Med användandet av regenerativa odlingsmetoder kan stora delar av det industriella jordbrukets miljöproblem hanteras, samtidigt som jordens produktivitet återställs och som grädde på moset skapas det dessutom viktiga kolsänkor.

Regenerativt jordbruk följer sex huvudsakliga principer: minimera påverkan på jorden, skydda och stärka jordhälsan, maximera diversiteten, integrera djurhållning med betande djur, hålla jorden täckt och upprätthålla rotaktivitet året om. Exempel på regenerativa odlingsmetoder är: vallodling, mellangrödor, plöjningsfritt jordbruk, agroekologi, agroforestry (trädjordbruk), genomtänkta balanserade växtföljder, vattenvård inklusive återställande av våtmarker, användning av biokol, balanserad djurhållning med betesdrift och odling av fleråriga grödor.

Sverige måste bidra till att Parismålen nås. År 2035 vill Miljöpartiet att Sverige ska ha nettonollutsläpp för att sedan uppnå minusutsläpp, det vill säga bli klimatpositivt. Utveckling av markanvändning i allmänhet och jordbruket i synnerhet är av stor vikt för arbetet med att skapa kolsänkor och minusutsläpp. Det finns däremot inget gemensamt ramverk för hur kolinlagring i jordbruksmark ska mätas och verifieras. Det finns utvecklingsprojekt i Finland under Carbon Action i Multaprojektet.³ Detta är något som skulle behöva etableras innan ett ekonomiskt kompensationsystem, exempelvis omvända auktioner av minusutsläpp som Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) föreslår för att jordbruket ska kunna bli mer klimatsmart. I en forskningssammanställning har Formas studerat närmare 8 000 artiklar om hur olika växtföljder påverkar kolinlagringen i jordbruksmark och slår fast att genom att mer baljväxter och fleråriga växter odlas kan innehållet av organiskt kol i jordbruksmark öka. Det är bra för både klimatet och markens bördighet.⁴

¹ <https://ourworldindata.org/soil-lifespans#what-can-we-do-to-slow-erosion-and-restore-our-soils>.

² https://www.ipcc.ch/2019/08/08/land-is-a-critical-resource_srccl/.

³ <https://carbonaction.org/sv/multa-projektet-utvecklar-ett-verifieringssystem-for-kolinlagring/>.

⁴ <https://formas.se/arkiv/nyheter/nyheter/2021-04-01-sa-kan-jordbruket-bli-mer-klimatsmart.html>.

En stor del av jordbrukets utsläpp är svåra att minska. Därför är åtgärder som bidrar till ökad kolinlagring i jordbruksmark oerhört väsentliga. I dag är jordbruket Sveriges tredje största utsläppskälla, ansvarig för 14 procent av de territoriella växthusgasutsläppen,⁵ men genom att främja naturliga och innovativa regenerativa odlingsmetoder framför dagens industriella metoder kan jordbruket, skött på rätt sätt, gå från att vara en utsläppskälla till en kolsänka.

För att främja omställningen till regenerativa odlingsmetoder för lantbruket måste investeringarna i klimatsmarta och regenerativa jordbrukssystem öka. Samhället måste stödja innovation och skapa förutsättningar för en stärkt forskning med syftet att nå vetenskapliga genombrott. Det behövs en tydlig strategi för hur kunskap kan förmedlas från forskningens frontlinjer till lantbrukare genom testbäddar och modernt utvecklings- och rådgivningsstöd. Företagare inom livsmedelssektorn behöver involveras i arbetet för att klara klimatomställningen i hela livsmedelskedjan. Strategier för företag i livsmedelssektorn kan bland annat handla om produktutveckling, kontakt med andra företag och med inköpare i offentlig sektor, program för affärsutveckling för strategisk hållbarhet och för minskat matsvinn.

En utmaning inom lantbruket kommer att i ett 50-årsperspektiv bli att använda mer av den åkermark som finns i Sverige till ett mer balanserat växelbruk. Det kan innebära att skördarna kommer att behöva öka rejält i områden där skördarna idag ligger på mycket låga nivåer. Svinnet och förlusterna i livsmedelskedjan behöver minska.

För att främja ett hållbart jordbruk bör en grön skatteväxling genomföras som sänker kostnaden för arbetskraft inom lantbruket och även för lokala livsmedelsföretag. Samtidigt måste insatsvaror som kemikalier, konstgödsel och fossila bränslen beskattas. Miljöpartiet kommer fortsatt arbeta för att grön skatteväxling ska prioriteras i statsbudgeten också de kommande mandatperioderna.

För att ytterligare underlätta och hitta synergier mellan lantbrukare, näringslivet, akademien, konsumenter och statliga myndigheter inom kolinlagring och regenerativt jordbruk bör man undersöka möjligheterna att utveckla en plattform i likhet med finska Carbon Action⁶. I en sådan plattform kan samverkan utvecklas kring regenerativa jordbruksmetoder. Samverkan behövs också för att utveckla finansiering, för att initiera innovationer, för informationsutbyte, för lokal och nationell affärsutveckling.

Regenerativt jordbruk, till exempel varierade växtföljder, är inte bara en viktig klimatåtgärd utan kan också bidra till minskad övergödning eftersom en högre halt av organiskt kol gör marken bördigare. Därigenom kan behovet av mineralgödsling minska.

Det är samhällsekonomiskt lönsamt att genomföra åtgärder som bidrar till ökad kolinlagring i jordbruksmark, det vill säga att nyttan överstiger kostnaden. Nyttan består, utöver klimatnyttan, av minskat behov av mineralgödsel i framtiden, minskad övergödning samt potential för ökade framtida skördar och ökad biologisk mångfald. För lantbrukaren betyder det dock, i det korta perspektivet, lägre intäkter av att inte kunna odla de för tillfället mest företagsekonomiskt lönsamma grödorna. Eftersom samhällets nytta av åtgärden är stor samtidigt som kostnaden drabbar lantbrukare, kan det finnas skäl att lantbrukaren kompenseras med mer utvecklade miljöstöd, eller

⁵ <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-territoriella-utslapp-och-upptag/>.

⁶ <https://carbonaction.org/sv/carbon-action-sv/>.

starkare marknadsutveckling för mer hållbart producerade livsmedel. Något som behöver tas i åtanke i utvecklingsarbetet kring livsmedelsstrategin.

Maria Gardfjell (MP)